

SAĞLIK VE GÜVENLİK İŞARETLERİNDE PIKTOGRAMİK YANILSAMALAR: "SONUÇ ALGI PARÇALANMASI"

Devrim BARAN*

ÖZET

Yönlendirme ve uyarı işaretleri önemli tasarım ürünleridir. İş, üretim, eğitim, gezi, kültürel vb. amaçlarla oluşturulan yerleşkelerle kent yaşamı için üretilen yönlendirme, uyarı, tehlike ya da bilgilendirme işaretleri ancak tasarım disiplini içinde görsel iletişim, grafik tasarım, iç mimari, algı psikolojisi gibi alanların kesiştiği ve örtüştüğü katmanlarda değerlendirilebilirler. Yaşam ya da üretim amaç ve tarzlarına uygun olarak şekillenen piktogramik yapıların yönlendirip uyarırken hayat kurtardığı, kazaları önlediği ya da en kısa, hızlı ve güvenli yolu gösterdiği unutulmamalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 11 Eylül 2013 tarihli Resmi gazetede yayınlanan "Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği" ve ekleriyle belirlenen uyarı işaretlerinin asgari düzeyde kullanılması gereken kısmı, uyarı, yönlendirme ya da bilgilendirme başarısını acaba hangi bilimsel düzeyde karşılamaktadır? Bu düzeyin insan yaşamını koruma başarısı nedir? Evrensel bir dil olan piktogramik yapıların içinde değerlendirilen uyarı işaretleri birçok farklı kültürden insanın aynı anda bulunduğu, yaşadığı ya da çalıştığı ortamlarda evrensel bilgilendirme/uyarma ya da koruma işlevini sürdürebilmekte midir? Bu sorulara yanıtların aranacağı makalenin araştırma kısmında bir Fokus Grup ile çalışılarak yönetmeliğin işlerliğini tartışma olanağına da kavuşulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Piktogram, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri.

PICTOGRAMIC ILLUSIONS IN HEALTH AND SAFETY SIGNS: "RESULT PERCEPTION DISTRACTION"

ABSTRACT

Routing and warning signs are important design products. The routing, warning, danger or information signs produced for the business, production, education, travel, cultural and other premises and city life can only be evaluated in the design discipline, at the layers where the fields such as visual communication, graphic design, interior architecture and perception psychology intersect and overlap. It should be kept in mind that the pictogram structures formed in accordance with the life or production goals and styles save lives and prevent accidents, or show the shortest, fastest and safest way while routing and warning.

To what extent does the minimum level of warning signs defined in the "The Regulation on Health and Safety Signs" and its annexes published in the Official Gazette of the Ministry of Labor and Social Security on September 11, 2013 meet the warning, orientation or informational goals at the scientific level? What is the success of this level in protecting human life? Do the warning signs, which are evaluated among the pictogramic structures as a universal language, sustain their success in universal informing/warning or protecting functions in an environment that consists of people from different

* Bu makale 2015 yılında Maltepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Sağlık ve Güvenlik İletişimi Sempozyumu'nda sunulan "Sağlık ve Güvenlik İşaretlerinde Piktogramik Yanılsamalar" isimli sözel bildirin çalışma grubuyla genişletilmiş ve detaylandırılmış halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İletişim Sanatları Bölümü, devrimbaran@trakya.edu.tr / devrimbaran@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7432-5885

cultures live or work together? This article is an attempt to find the answers to these questions while exhibiting the discussions of a focus group on the functioning of the regulation.

Keywords: Design, Pictogram, Health and Safety Signs.

GİRİŞ

Modern yaşam ve iş alanlarından dijital cihazlara, ulaşımdan beslenmeye kadar geniş uygulama alanı içinde sıklıkla karşılaşılan bu uyarı ve yönlendirmeler (piktogramik tasarımlar) üretimi, davranış biçimlerini ya da sahip olunan etkinlik/yetkinlik alanlarını belirlemektedir. Dolayısıyla piktogramik yönlendirmelerin kullanılmadığı modern kentlerin modern insanını düşlemenin bile imkânsızlığı açıkça görülebilen bir gerçekliktir.

Son iki yüzyılın egemeni olan kapitalist ekonomik sistemde, insana dair her şeyin hatta duyguların da ambalajlanarak satıldığı market raflarından cadde vitrinlerine birçok nesneyi tasarım çıktısı olarak etiketlemek yanlış olmayacaktır. Yani günümüzde tasarlayan ya da tasarlanan olmak (veya sahip olmak) ulaşılmaz hedefler arasında değildir, bu; “– söz konusu ürünün eviniz ya da işiniz, eskiyen yüzünüz (tasarım ameliyatları) ya da zayıf kişiliğiniz (tasarım hapları), tarihsel belleğiniz (tasarım müzeleri) ya da DNA’nızın geleceği (tasarım çocukları)” (Foster, 2004: 34) olabilir. Dolayısıyla metalaştırılan yaşam biçimlerinin yalnızlaşan metamorfoz toplumlara olan dönüşümünde en önemli araçlardan birinin de tasarım kavramı olduğu dikkatli bir gözlemlerle algılanabilecektir; çünkü “*tasarım, mükemmele yakın bir üretim-tüketim çevriminin yordakçısı olmuştur –herhangi başka bir şeye “hareket alanı” bırakmaksızın*” (Foster, 2004: 34). Tasarım kavramının özünü “anlam yaratma” etkinliği oluşturur; bir gerçek ya da durum için amaçlanan (hedeflenen) anlamın dolayımı olarak yeniden tezahürü ile oluşan tasarım, çoğunlukla sanat ile sınıai-ticari üretim süreçleri arasında sıkışmış ideolojik ve manipülatif bir etkinliktir. Kapitalist ekonomik sistemin katıksız piyasa genellemelerinden olan üretim ve pazarlama süreçlerinin her aşamasında karşılaşılan bu kavramın tartışma/değerlendirme ölçütleri çoğunlukla satış rakamları üzerinden oluşturulmaktadır. Dikkatli bir ters okumanın rahatlıkla gösterebileceği bu durum aslında tasarım olgusunun öğretici, eğitici, eleştirel ve geliştiren yansımalarıyla çok sık karşılaşılabilmesi gibi bir olumsuzluğu büyütürken bizi de “tasarımın tüketim toplumlarında doğası gereği insanca olanı ve üretimi değil, tüketimi artıran bir etkinlik” olduğu genellemesine ulaştırmaktadır.

Tasarım duygu ve düşüncelerin dile getirilişinde ya da tatmininde önemli bir iletişim etkinliği sürdürür; tıpkı gazete sayfalarında düzenlenen haberleri okumak, yeni sezonun moda ürünlerini satın almak, seçim afişlerinden etkilenecek oy kullanmak, tehlikeli bir alanın ya da şeylerin farkına varmak, ünlü bir şefin mutfağında yemek yemek gibi. Gerçekle kurdukları ilişkide “dile getirebilme” sorunu yaşayan insanların bu algılarını parçalayarak daha da içinden çıkılmaz durumlar yaratan tasarım ürünlerinin yaratıcılarının bu “dile getiremeyişleri” önemsediklerini söylemek de

saf dillilikten başka bir şey değildir. Çünkü tasarım olgusunu tanımlamak için "bir anlam yaratma etkinliğidir" cümlesi kurulduğu anda önemli ve yaşamsal sorumlulukların yüklendiği bir yaratım sürecinin ortaya çıkardığı sorumluluklara eğitim sisteminin büyük bir kısmında da yer verilmemektedir. Yalnızca üniversitelerin tasarım eğitimi veren bölümleri incelendiğinde bile kolaylıkla fark edilebilecek bu çıkarım, tasarım olgusunun tüketime bağlı üretim süreçlerinden oluştuğunu tekrar ve tekrar gerçeklemektedir.

Tasarımın lokomotif kavram olarak itici gücünü, yarattığı tüm olumsuz toplumsal alışkanlıkların kavramsallaşmış formları (tüketim toplumu, fetiş nesne vb.) üzerinden tartışmaya açmak ve bilimsel sonuçlar yaratmak mümkündür¹. Çünkü tasarım insan düşüncesinin madde ile kurduğu "ilk ilişkidir". İlk ilişkiden günümüze kat edilen zaman dilimi bize açıkça ne kadar geniş bir çalışma evreninin oluştuğunu gösterecektir. Bu durumu Foster şöyle özetlemektedir: "*Bir varlık belli bir çevre içinde kendini nasıl gösterir? Doğru tahmin ettiniz: Tasarımla*" (Foster, 2004: 40). Dolayısıyla bu çalışma yalnızca Resmi gazetede yayınlanan "Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği"² isimli Başbakanlık mevzuatının ekinde yer alan "*İşyerinde Kullanılan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere*" dokümanının içeriği ile sınırlandırılmıştır.

1. ÇEVRESEL GRAFİK TASARIM ALANI OLARAK YÖNLENDİRME VE İŞARET TASARIMI

Çalışmanın giriş bölümünden de anlaşıldığı üzere tasarım kavramına eleştirel bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu yaklaşımın sebebini tasarımın gerçek etkinlik alanının dışında, tüketimi artıran ya da çağrıştıran bir habitatla sınırlı kalan işlevi ve algısını tartışabilmek çabası oluşturmaktadır. Çünkü tasarım olgusu ancak "iletişim" gücü ve kabiliyetinin altı çizilerek konuşulduğunda yaşamı kolaylaştıran, dönüştüren ve koruyan bir kimlik kazanabilecektir. Üst başlığımız olan tehlike işaretleri de piktogramik ve ideogramik bir dil ile oluşturulan tasarım nesnelere dir. Dolayısıyla farklı tasarım disiplinlerini aynı çatı altında buluşturan "Çevresel Grafik Tasarım" alanı açıklanırken kullanılan yönlendirme, bilgilendirme, tanımlama gibi önemli kavramların yüklendikleri işlevler arasında hayat kurtarmanın da olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu sorumlulukla birlikte çevresel grafik tasarım için, iki ve üç boyutlu biçimler, grafikler ve işaretler kullanarak özel bir çevre duygusu oluştururken coğrafi, kültürel ve sosyal farklılıklara takılmadan iletişim sürecini sürdürür denilebilir (Uçar, 2004).

Ana başlık olarak "İletişim Tasarımı" ve "Bilgilendirme Tasarımı" altında ele alınan Çevresel Grafik Tasarımı'nın da öncelikli amacı tıpkı tasarıma ilişkin yapılan genel

¹ BARAN, Devrim "Tasarımın Ekonomi Politikası: İnsanı Yaratan Tasarım", Ü. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 3, 2017, İstanbul.

² "<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130911-6.htm>", Sayı: 28762, 11 Eylül 2013.

tanımla bire bir örtüşmektedir: Planlamak ve anlamlı bir bütün oluşturmak. Ancak tehlike işaretlerine ilişkin üretim ya da kullanım prensiplerine Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu'nun yaptığı sınıflandırma ve tanımlamalarda gerekli yer verilmemiştir. Merkezi Amerika'da bulunan bu kuruluşun (SEGD) internet sitesi incelendiğinde, yayınladıkları profesyonel standartlar isimli belgede Çevresel Grafik Tasarım'ın sınırları; insanların zaman ve mekân olgularıyla ilgili olarak çevresel uyum, bulunan ya da gidilen yerle ilgili bilgilendirme, yönlendirme ve tanımlama, kural ve yasaklardan oluşan yönerge gibi bir sınıflandırma ile çizilmiştir. Tehlike işaretleri bu tanımlamada uyum ve yönerge alt başlıklarında incelenmesi gereken bir alan olarak durmakla birlikte dikkat çekecek doyurucu bir düzeyde ele alınmamıştır.

Grafik tasarıma dair yapılan birçok tanımlama iletişim (ve görsel iletişim) potansında eritildiğinde “bilginin değiş-tokuşu için yapılan düzenlemeler (anlam yaratımı)” gibi kısa ama öz bir tanıma ulaşılabilir. Tipografik ve görsel öğelerin kullanımlarıyla meydana getirilen düzenlemelerin tek amacı vardır: İletişim kuracak yeni bir anlam yaratmak! “*Tasarım ... insan yaşamının kalitesini belirleyen olmazsa olmazlardan- dır. Tasarım herkesi etkiler, insanların gün boyunca yaptığı her şeyde, her ayrıntıda onu görmek mümkündür. Çevremizdeki şeylerin tasarımına biraz daha yakından baktığımızda çok az şeyin tasarımının iyileştirmeye ihtiyaç duymadığını görürüz*” (Heskett, 2002: 11). Dolayısıyla “iletişim gücü” tasarımın başarısını belirleyen en önemli unsur olarak karşımıza çıkar. Kısaca, yapılan düzenleme (tasarım) anlaşılabilirliği (iletişim gücü) ölçüsünde iyi olarak değerlendirilmektedir.

Tasarımın da içinde bulunduğu İletişim Bilimleri'nde sıklıkla dile getirilen bir motto vardır: “İnsan çevresiyle iletişim kurma eğiliminde olan sosyal bir canlıdır”. Benzer bir okuma ile şöyle de söylenebilir: “İnsan iletişim kurmak amacıyla Altamira'dan günümüze tasarlanarak oluşturulan görsel iletişim araçlarını kullanmaktadır.” Görsel bildirimin yer aldığı zemin mağara duvarlarından deri, parşömen, kâğıt ve ekran yüzeylere evrildikçe bölgesel ve kültürel sınırlar aşarak daha çok insanın gördüğü anlatımlara dönüşmüş, aynı dönüşüm sürecinde sembolik yapılar ve anlatımlar geliştirilmiştir. Dil ve kültürel engelleri aşarak doğru iletişim kurabilmeyi amaçlayan insanlık, tasarladığı sembolik yapılarla ortak bir dil oluşturmayı başarmıştır. Çünkü Gestalt Psikolojisi'nde (Algı Psikolojisi) yapılan deneylerin sonucunda zemin, biçim ve renk gibi unsurlara insanlar ortak ya da benzer tepkiler vermiş, bu durumu bilimsel zeminde kanıtlamışlardır. İşte bu çalışmalar görsel iletişim süreçlerinde önemli bir çıkış noktası olarak kabul edilmektedirler; çünkü aksi durumda ideogramik ve piktogramik tüm soyutlamalar sonucu oluşan “ortak algı”, “benzer anlam” ve “doğru iletişim” sağlanamazdı (Ketenci ve Bilgili, 2006: 265-266).

Tasarım etkinliği, bahsedilen ortak dili yaratabilecek güçte doğru iletişimi kurarken en başta yöneltilen eleştirileri haklı çıkaracak düzeyde sermayenin sesi olmuştur. Elektronik cihazların üzerinde bulunan oynat ya da durdur tuşları, büyük terminal ve hava alanlarına yerleştirilen yönlendirmeler, tekstil ürünlerine dikilen etiketlerde kullanılan uyarılar, kimyasal madde bulunan ambalajlar vb. birçok endüstriyel

tüketim ve deneyim ürünleri tüm dünyada standart simgesel yapılarla gösterilir. Standartları hukuki yaptırımlarla da korunan bu özenli ortak dilin "iş sağlığı ve güvenliği" söz konusu olduğunda oluşturulmadığı saptanmaktadır. İşçi sağlığı ve güvenliği, tehlike uyarıları ve yönergelerle dolu önemli bir alan olmasına rağmen gerekli standardizasyonun oluşturulmadığı gözlenmektedir. Evet uluslararası kabul gören ve kullanımda olan temel sembolik yapılar bulunmaktadır ancak piktogramik ve tipografik yapısı bozularak birçok değişik anlatım için farklı mecralarda kullanılmaktadırlar.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yayınladığı yönetmelikte bulunan ve iş yerlerinde kullanılması zorunlu olan bu sembolik yapıların algı parçalanması yaratan sorunlu durumlarını konuşmadan önce sembolik anlatımların temelini oluşturulan işaret ve piktogramlardan bahsedilmesi sağlıklı olacaktır.

1.1 İŞARETLER, SEMBOLLER VE GÖRSEL İLETİŞİM

İletişimin önemli bileşenlerinden olan işaretler, bir şeyi, durumu ya da fikri temsil eden uyarıcılardır. "*Sembol ve işaretler, çevremizi anlamamızda, nesnelere amacımız doğrultusunda kullanmamızda, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir yere sahiptir*" (Uçar, 2004: 23). İşaretler durum ya da eylemi doğrudan ve kesin çözümlenmelerle gösterirken (ok/yön işareti gibi) "evrenselleşmiş sessiz dil" olarak betimlenen semboller ise artlarında bir hikâye ya da anlam barındırırlar. "... Sembol, görülmeyen bir gerçekliğin görülebilir işaretidir. Semboller bütün olası düşünceler dünyasının özetidir ve bu derece kısa, öz ve net olmaları onlara benzersiz bir nitelik kazandırır" (Frutiger, 2002: 211). Dolayısıyla uluslararası anlam ve bilgi yüklü işlevsel semboller olan piktogramlar da kullanım alanları söz konusu olduğunda önemli işaretler arasında yer alırlar. Konumuz gereği bu kavramlara dair detaylı açıklamalara gerek görülme de örnekleyerek kısaca açıklamak yerinde olacaktır. Piktogramlar kavram ya da durumları anlatmak için görsel referans ya da ipucu yoluyla oluşturulan yalın/soyut resimsel yapılar ve grafik unsurlar (Ambrose Harris, 2010: 192) olarak tanımlanabilir. Detaylarından arındırılarak oluşturulan bu resimsel yapılar tipografik desteğe ya gerek kalmadan ya da çok sınırlı kullanarak oluşturulan uluslararası bir anlatıma sahiptir. İşaretler kimi zaman yerel özellikler barındırır da piktogramlar dil ve kültürel farklılıkları aşmak durumundadırlar. Örneğin trafik işaretleri piktogramik anlatımlarla oluşturulur. İşaret, Göstergebilim'deki anlatımlarda da yer bulan hareket ve çizimlerdir. Bir kavramı ya da düşünceyi açıklamak veya varlığını belirtmek için parmakla göstermek (işaret etmek), çizgisel yalın şekiller kullanarak uyarıda bulunmak işaret tanımının kapsamındadır. Peirce işaretleri üç grupta anlatır: İkonlar, belirtiler ve semboller. Örneğin bir fotoğraf, karabulutlar ya da geri dönüşüm çizimi bir şeyleri işaret etmek için kullanılır. Bir işaret gördüğünüzde (trafik işareti) yakınlarda bulunan okulun varlığını öğrenerek hızınızı yavaşlatırsınız. İşte bu işaretin içinde bulunan okul soyutlaması (resmi) piktogramik yapıyı oluşturur. Semboller ise kavramları temsil eden somut şekil,

nesne, işaret, söz ya da hareketler olarak tanımlanabilir. Simgeyle eş anlamlı olan semboller, duyularla ifade etmenin güç ya da mümkün olmadığı durumları hissettiren somut şeylerdir. Bayrak bir ülkenin sembolüdür ya da kara kedi uğursuzluğun, fil ise bereketin (Ketenci ve Bilgili, 2006: 267-270).

“Grafik tasarım bir bakıma semboller sanatıdır. Grafik tasarımcı da bu dalın özünde yer alan kısa sürede yoğun ve kavramsal bir iletiyi iletme işlevini görsel bir yapıda tasarlarlarken sembolik yaklaşımlardan faydalanır” (Uçar, 2004: 31) diyerek sağlık ve güvenlik işaretlerinin tasarımı ve tasarımcısına düşen görevleri de özetlemiş olan Fikret Uçar’dan yola çıkarak şu tanıma ulaşılabilir: “Bir tehlike/uyarı işaretinin içinde bulunan piktogramik yapının var alan tehlike ve uyarıyı doğru ve güçlü bir biçimde sembolize etmesi gerekmektedir”. İşte burada tasarım kavramına ve tasarımcıya düşen sorumluluğun ticari kaygıların yanı sıra hayat kurtaracak toplumsal ihtiyaçların da gözetilmesi ve bu alanda hassasiyetle davranması olduğunun tekrar altının çizilmesinde yarar görülmektedir. Tehlike işaretlerinin, yapılan inceleme ve araştırmada, teknolojik gelişmelerle değişen iş yerlerini, buralarda gelişmelere koşut kabuk değiştiren potansiyel tehlikeleri ve durumları yansıtmadığı gözlenmiştir. Örneğin sağlık sektöründe yaşanan tüm gelişmelerin gerekli uyarı ve önlemlerini sembolize eden işaretler devamlı güncellenmekte ve uygulanmaktayken inşaat sahası ya da bir madenin derinlikleri için aynı çalışmaların yapılmıyor olması acaba nasıl açıklanmalı?

2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE YÖNTEMİ

Eylül 2013’de 28762 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak kanunlaşan “Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği” isimli Başbakanlık mevzuatının ekinde yer alan “İşyerinde Kullanılan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere” isimli doküman, çalışma evreni olarak saptanmıştır. Bu evrende yer alan işaretlerden bir kısmı saptanarak örneklem olarak seçilmiş ve Fokus Grup araştırma yöntemiyle incelenmiştir.

“İşyerinde Kullanılan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere” başlığıyla yayınlanan söz konusu doküman on tane ekten ve “İşaret çeşitleri”, “İşaretlerin birlikte ve birbirinin yerine kullanılması”, “Güvenlik renkleri tablosu”, “İşaret levhalarıyla ilgili asgari gereklere” gibi gayet açıklayıcı ve detaylı başlıklardan oluşmaktadır. Bu doküman ile sağlık ve güvenlik işaretlerinin uygulandığı zemin farklılıklarını kapsayan asgari gereklilikler, ışıklı ve sinyalli uyarıcıların bu işaretlerle kullanımı, sözlü iletişim ya da el işaretleri gibi konular oldukça detaylandırılarak yayınlanmıştır. Yönetmeliğin bizim çalışmamızı ilgilendiren kısmı ise teknik ve hukuki zorunluluklardan daha çok işaretlerin tasarım ve algılanış düzeyleri olacaktır.

Bu işaretlerde kullanılan renkler evrensel olarak hep aynı anlama gelmektedir. Yani dünyanın her neresinde kırmızı renkli bir uyarı işareti görülse yasak, tehlike alar-

mı, yangınla mücadele ekipmanı başlıklarından bir tanesi akla gelmelidir. Benzer şekilde sarı renk uyarı, mavi zorunluluk, yeşil acil çıkış ve ilk yardım gibi uyarıları hatırlatır. Renklere ek olarak işaretlerin yer aldığı geometrik formlar da belirli anlamları çağrıştırmaktadır. Örneğin kırmızı renkli yasaklayıcı işaretleri beyaz zeminde ve kırmızı çizgisel daire formunun üzerinde diyagonal bir çizgiyle görürüz (Şekil 1). Sarı renkli uyarı işaretleri siyah çizgili ve sarı zeminli üçgen formunda (Şekil 2), mavi renkli emredici zorunluluk işaretleri ise mavi zeminli dairesel bir formda karşımıza çıkar (Şekil 3). Yeşil renkli acil çıkış ve ilk yardım işaretleri yeşil zeminli dikdörtgen ya da kare şeklinde (Şekil 4), dikdörtgen veya kare şeklindeki kırmızı zemin üzerine beyaz işaretler de yangınla mücadele alanının (Şekil 5) tasarlanmış evrensel görünümüdür.

Ayrıca aşağıda yer alan Şekil 6'daki tablo, uyarı işaretlerinde kullanılan renklerin anlam ve amaçlarının talimatlar doğrultusunda nasıl kullanıldıklarını detaylı bir şekilde göstermektedir. Bu detaylı anlatıma ek olarak yönetmelikte yer alan bir diğer önemli açıklama ise piktogramik yapıların nasıl tasarlanması ve uygulanması gerektiğine ilişkin açıkça dile getirilmiş uyarılardır. Örneğin "temel nitelikler" başlığı altında piktogramların mümkün olduğunca yalın bir şekilde tasarlanmaları, tasarımlarda sadece temel ayrıntılara yer verilmesi, bu işaretlerin üzerinde buldukları levhaların darbelere ve hava koşullarına dayanıklı malzemelerden üretilmesi, kolayca görülebilir olması için kolorimetrik³ ve fotometrik⁴ özellikler barındırılması gerektiği gibi gayet detaylı düşünülmüş ve yayınlanmış bir yönetmeliğe sahibiz.

Sigara İçilmez Giremez

Dokunma

Yetkisiz Kimse

(Şekil 1 Yasaklayıcı işaret örnekleri)

Parlayıcı Madde veya
Yüksek Isı

Patlayıcı Madde

Toksik (Zehirli) Madde

(Şekil 2 Uyarı işareti örnekleri)

³ Kolorimetrik renk analizi, materyallerdeki renk farklılıklarının incelenmesi için kullanılan hassas bir kantitatif tekniktir. Materyallerin farklı ortamlarda gösterdikleri renk değişiklerinin incelenmesinde sıklıkla kolorimetrik ölçümler tercih edilir.

⁴ Askeri, acil ve ikaz aydınlatmalarında kullanılan flaşlı ikaz sistemlerin üretildiği nesnelere entegre ışık sistemine dayanlı fotometrik performansı.

Gözlük kullan

Baret tak

Eldiven giy

(Şekil 3 Emredici işaret örnekleri)

Sedye

Güvenlik Duşu

(Şekil 4 Acil çıkış ve İlk yardım işaretleri için örnekler)

Yangın Hortumu

Yangın Söndürme Cihazı

Acil Yangın Telefonu

(Şekil 5 Yangınla Mücadele işaretleri örnekleri)

Renk	Anlamı veya Amacı	Talimat ve Bilgi
Kırmızı	Yasak işareti	Tehlikeli hareket veya davranış
	Tehlike alarmı	Dur, kapat, düzeneği acil durdur, tahliye et
	Yangınla mücadele ekipmanı	Ekipmanların yerinin gösterilmesi ve tanımlanması
Sarı	Uyarı işareti	Dikkatli ol, önlem al, kontrol et
Mavi (1)	Zorunluluk işareti	Özel bir davranış ya da eylem Kişisel koruyucu donanım kullan
Yeşil	Acil çıkış, ilk yardım işareti	Kapılar, çıkış yerleri ve yolları, ekipman, tesisler
	Tehlike yok	Normale dön
(1) Mavi: (2) Parlak turuncu:	Sadece dairevi bir şekil içinde kullanıldığında emniyet rengi olarak kabul edilir.	

(Şekil 6)

Sonuç olarak 28762 sayılı Resmî gazetede yayınlanarak kanunlaşan "Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği" isimli Başbakanlık mevzuatının ekinde yer alan "**İşyerinde Kullanılan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere**" isimli doküman araştırma evreni olarak yeterince açıklayıcı ve detaylarıyla bilgilendirici bulunmuştur. Ancak çalışmamızın amacı bu evrenden alınan ve incelenen piktogramik örneklemlerin, olması gerektiği düzeyde uyarıcı, engelleyici ya da bilgilendirici olup olmadığı araştırılması ve saptanmasıdır. Seçilen işaretlerin piktogramik anlatımlarının kullanım amaçları doğrultusunda ne kadar anlaşılır, uyarıcı, yönlendirici ya da bilgilendirici olduklarının gözlemlenmesi amacıyla bir Fokus Grup oluşturulmuş, uygun ortam ve materyaller sağlanarak toplantı ve atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2.1. GRUP GÖRÜŞMESİ (FOKUS GRUP ÇALIŞMASI)

Grup görüşmesi, psikolojik ve sosyo-kültürel özellikler hakkında bilgi edinmeyi, davranışları ve bu davranışların nedenlerini sorgulamayı amaçlayan, katılımcıların aynı konu hakkında duygu ve beklentilerini belirleme yeteneğine sahip bir araştırma yöntemidir. Davranış bilimlerinde ve sosyal bilimlerde çok önemli yöntemlerden biri olarak özellikle psikolojik, davranışsal, örgütsel ve pazarlama temelli konuların sorgulanmasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Grup görüşmelerinde toplanan bulgular katılımcıların bakış açıları, deneyimleri, düşünceleri, tutum ve alışkanlıkları üzerinden edinilir ve detaylı nitel bilgi sağlar. Grup görüşmelerinde veriler yalnızca gözlemlerle değil, aynı zamanda grup üyeleriyle görüşmelerden, grup üyelerinin doldurduğu kayıt formlarından, materyallerden ve demografik özelliklerden özgürce elde edilen bulgularla sağlanmaktadır (Erdoğan, 2012: 222). Belirlenmiş yönergelerle gerçekleştirilen bu yöntem kısaca insanları dinleyip ya da gözlemleyip bir şeyler öğrenmeye çalışma üzerine kurgulanır. "*Bu süreçte üç ana yol izlenir: 1- Araştırmacıların grup katılımcılarından duymak isteyecekleri şeyleri kararlaştırması. 2- Grup görüşmesi yönteminin, katılımcılar arasında, seçilmiş konular hakkında bir konuşma oluşturması. 3- Araştırmacıların katılımcılardan öğrendiklerini özetlemesi*" (Morgan, 1998: 6, akt. Erdoğan 2012: 222). Katılanların özelliklerini ön planda tutan, söylem ve bu söylemin toplumsal bağlamına dikkat edilmesi gereken bir nitel araştırma tekniği olarak grup görüşmeleri, aynı demografik özellikler taşıyan 6 ila 8 kişi ve bir moderatörden oluşur. Bir araya gelen üyeler ve araştırma konusunun tartışılabileceği bir grubu oluştururlar ve önceden hazırlanmış sorular her bir katılımcıya yönlendirici tarafından sırayla yöneltilir (Kırcaali, 2004: 1-5).

Araştırmamız kapsamında Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı öğrencilerinden oluşan 8'er kişilik iki fokus grup oluşturulmuştur. Gruplar oluşturulurken konuyla ilgili olduğu düşünülen "Kent Grafikleri" dersi hedeflenmiş ve bu dersi alan öğrenciler arasından karışık olarak seçilmiştir. Grup üyelerine öncelikle işaret, piktogram ve tipografi konusunda gerekli bilgiler verilmiş, iyi-kötü ve başarılı-başarısız örnekler gösterilerek konuyu genel olarak anlamaları sağlanmış-

tır. Yukarıda bahsedilen dersi seçen ve farklı bölümlerde (Görsel İletişim Tasarımı, Gazetecilik, Radyo TV ve Sinema, Halkla İlişkiler ve Tanıtım) eğitim alan Fokus grup üyelerinin bu çeşitliliğinin ve kendi disiplinler yaklaşımlarının, araştırmamızı daha objektif bir sonuca götürebileceğine inanılmaktadır. Daha sonra çalışma evreni olarak kullanılan yönetmelikteki işaretler grup üyelerine gösterildi ve kendilerine en aşına gelenleri seçmeleri istendi. Kendi gündelik yaşamlarında sıklıkla gördükleri ve gözlerine aşına gelen işaretleri seçmelerini istememizdeki amaç, anlamakta güçlük çekebilecekleri özellikli alet ve cihaz soyutlamalarını eleyebilmektir. Sonuç olarak iki tane yasaklayıcı işaret iki tane de emredici işaret üzerinde ortak karar verilerek çalışmaya başlanmıştır, yani örneklem seçimi bu mantık ile sağlanmıştır.

Oluşturulan gruplarla farklı günlerde ve dört oturumda bir araya gelinerek seçilen işaretlerin algısını test etmek üzere tartışmalar düzenlendi. İlk oturumda seçilen öğrencilerle ilgili genel bir görüş edinmeye yönelik soru cevap şeklinde görüşme yapıldı. Normalde de tasarım eğitimi alan bu üyelerin soyutlama yetenekleri ve görsel algı düzeyleri anlaşılmış oldu. İkinci oturumda genel piktogram soyutlamalarından esas konuya geçiş sağlayacak daha öznel sorular yöneltildi ve iş sağlığı güvenliği konusu açıldı. Uyarıcı, yönlendirici ya da yasaklayıcı algının ne olduğu, işaret ve sembolik anlatımda bu uyarıların nasıl dile getirilmesi gerektiği sorgulandı. Üçüncü oturumda seçilen örneklem üzerinden anahtar sorular yöneltilerek araştırmanın temel çıkış noktaları gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Son oturumda ise saptanan sorunların düzeltilmesi için kendi tasarımlarını yapmaları ve gerçek yaşamda insan hayatı kurtarma sorumluluğunu almaları istendi. Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği ile belirlenen ve iş yerlerinde bulundurulması zorunlu olan bu işaretlerin taşıdıkları sorunlara dair tartışma ile alternatif olarak geliştirilen yeni örneklerle aşağıda detaylı olarak yer verilmiştir.

İşaretlerin yalnızca piktogramik yapıları (tipografileri kapatılarak) göz önünde bulundurularak yapılan araştırmada, yönetmelikle resmileştirilen bu resimsel soyut dilin ne anlama geldiği yani neyi sembolize ettiği, büyük bir çoğunlukla anlaşılammıştır. İlgili yönetmelikte bakanlık tarafından yayınlanan bu işaretlerden aşağıdaki örnekte “yasaklanan durum”un ne olduğu ancak altındaki yazılı alan (tipografisi) okunabildiğinde anlaşılmaktadır. Şekil 7’deki işaretin yazılı kısmı kapatılarak piktogramik kısmın nasıl bir uyarıda bulunduğu ve nasıl bir algı yarattığı sorulduğunda; “kesinlikle girilmez, girilemez, girilmemelidir” cevapları alınmıştır. Ayrıca, elin siyah ve büyük bir leke olarak tasarlanması “Dokunma!”, “Değme!” algısının oluşabilme riski taşıdığı da görülmüştür. Bunlara ek olarak “DUR!” etkisini de yarattığı elde edilen değerlendirme sonuçlarından anlaşılmaktadır. En güçlü iletişimi kurması gereken piktogramik tasarımın yarattığı algı, bakanlığın yönetmelikte ön gördüğü uyarıya yaklaşmamıştır bile. Ancak aynı işaretin tipografisi (yazılı kısmı) okunduğunda “**yetkili olanların haricinde**” girişlerin yapılmaması gerektiği anlaşılabilir; ama kullanılan bu işarete “yetki” kavramını simgeleyecek bir soyutlamaya da rastlanamamaktadır. Yani yazılı kısmın okunmadığı her durumda

işaret farklı algılara dolayısıyla algı parçalanmalarına yol açmaktadır.

Burada gözden kaçırılmaması gereken anahtar kelimelerden birisi de "okuyabilmek" eylemidir. Daha önce detaylı olarak bahsedildiği üzere, bir işaretin bir durumu, olayı ya da duyguyu sembolize edebilmesi için piktogramik yapı tasarımının çok dikkatli ve özenli düzenlenmesi gerekmektedir. Gösterilecek bu özen aynı zamanda o tasarımın evrensel bir iletiye dönüşmesini de sağlayacaktır. Yurt dışından gelerek buradaki maden, şantiye, atölye vb. iş alanlarında çalışan yabancıların uyarı yazısını okuyamayacakları düşünüldüğünde piktogramik soyutlamanın yetersizliğinin nasıl sonuçlar doğurabileceği açıkça görülmektedir.

Tasarım eğitimi alan öğrencilerden oluşan Fokus grup üyelerinin iletisi çok güçlü ve uyarıcı olması beklenen tasarlanmış bir piktogramın görsel algısına ilişkin tamamen farklı cevaplar vermeleri, bu konuda eğitimsiz olan insanların tamamen çözümsüz kalacaklarına dair ürkütücü sonuçları da düşündürmektedir.

Yetkisiz kimse giremez

(Şekil 7 Yasaklayıcı İşaretler, "Yetkisiz Kimse Giremez", Resmi Gazete, İşyerinde Kullanılan Sağlık Ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gerekl, Sayı: 28762)

Ayrıca bu piktogramın inşaat alanı, hastane kapısı ve yüksek gerilim dolabı gibi birçok farklı yerde ve değişik amaçlarla kullanıldığını görmek de başarısız bir tasarıma işaret etmektedir. Kısaca tekrarlamak gerekirse; bir işarete yazılı (tipografik) kısma yüklenecek işlev ancak destekleyici/tamamlayıcı görev olmalıdır. Dolayısıyla uyarıyı, engellemeyi ve algıyı oluşturan ana taşıyıcı rolün mutlaka piktogramik yapı tarafından üstlenilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik daha önce de dile getirildiği gibi evrensel bir iletiye dönüşerek her dilden/kültürden insanın ortak uyarımı sağlanabilecektir.

Aşağıda (Şekil 7.1) fokus grup üyelerinden bir öğrencinin alternatif tasarımı bulunmaktadır.

(Şekil 7.1 Yönetmelikte yer alan “Yetkisiz Kimse Giremez” işareti için alternatif bir çalışma.)

Geliştirilen bu alternatif çalışmada (Şekil 7.1) yetki ve yetkinliği hissettirebilecek detayların doğru algıyı oluşturması için birçok eskiz (ön çalışma) yapıldı. Grup toplantılarında bu detayların ne olabileceğine ilişkin beyin fırtınası yapılmış, en olası seçenekler ayrı ayrı eskizlerde görselleştirilmeye çalışılmıştır. Yapılan tüm eskizlerden elenerek yukarıdaki alternatif çalışmada da görülebileceği üzere “yetki” kavramı için tanıtım kartı, “yetkinlik” kavramı için ise baret soyutlamalarının kullanılmasına karar verilmiştir.

Yine aynı fakültenin öğrencilerinden rastlantısal olarak seçilen deneklere bu alternatif tasarım gösterildiğinde yazılı alanı kapalı olmasına rağmen alınan cevaplarda doğruluk oranı yüzde 85’e ulaşmıştır. Yazılı kısmı açık bir şekilde sorulduğunda ise yetki uyarısının yazıyı okumadan da anlaşılabilirdiği, yazılı alana ihtiyaç duyulmadığı sonucuna erişilmiştir.

“Yasaklayan işaretler” grubundan seçerek aşağıda yer verilen ikinci örnekte de (Şekil 8) benzer algı problemlerinin yaşandığını söylemek mümkündür. Çünkü bu işaretin tipografisi kapatılarak yalnızca piktogramik yapının ne anlam ifade ettiği sorulduğunda çalışma gruplarının büyük bir çoğunluğu “Tutulmamalı!” ve “Tutma!” cevaplarını vermişlerdir. Grup üyeleri piktogramın altında yer alan yazıyı (tipografiyi) okuduklarında ve “dokunma” uyarısını görmelerine rağmen kendilerinde oluşan duygunun halen “tutmak” eylemi olarak geliştiğini dile getirmişlerdir. İnsan elinin anatomisi gereği tutmak eylemi tam da piktogramda gösterilen parmaklarla gerçekleştirilir. Böylesine basit ve net bir bilgiyi göz ardı ederek “dokunmak” eylemini şekilde görülen soyutlamayla anlatmaya çalışmanın hatalı kısmı yalnızca tasarımcıda aranmalıdır.

Dokunma

(Şekil 8 Yasaklayıcı İşaretler, "Dokunma", Resmi Gazete, İşyerinde Kullanılan Sağlık Ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gerekl, Sayı: 28762)

Grup toplantılarında gerçekleştirilen beyin fırtınalarında dokunmak eyleminin aslında "değmek" eylemiyle benzerlik taşıdığı, bu sebeple parmakların tutma eylemini gerçekleştirmekte olduğu algısından daha çok değmek algısını yaratmak zorunda olduğu sonucuna ulaşılmış, ardından aşağıdaki alternatif örnek (Şekil 8.1) geliştirilmiştir. Değmek eyleminden yola çıkılarak parmakların bir yüzeye değecekmiş algısı oluşturacak yakınlıkta kullanılması doğru algı oranını artırmıştır. Ek olarak parmakların yüzeye temas edecekleri noktada stres çizgilerinin kullanılması da tipografiye gerek kalmaksızın piktogramik yapı ile işaretin doğru algılanmasını sağlayabilmiştir.

(Şekil 8.1 Yönetmelikte yer alan "Dokunma" işareti için tasarlanan alternatif çalışma)

Beyin fırtınalarında elde edilen önemli çıkarımlardan biri de parmak izinin kullanılabilme olasılığı olmuştur. Dokunma eyleminin ardından mutlaka bir parmak izinin kaldığı gerçeği dil ya da kültürel farkları gözetmeksizin herkes tarafından bilinmektedir. Bu çıkarımın üzerine gidilerek parmak iziyle yapılan tasarımların da başarı oranı yüksek algıyı oluşturabileceği grup üyeleri tarafından dile getirilmiştir.

Yasaklayan işaretler grubundan sonra “emredici işaretler” grubundan seçilen işaretlerle de benzer olumsuz ve yetersiz sonuçlar çıkmıştır. Bu başlığın ilk örneğinde (Şekil 9) grup üyelerine yazılı alan kapatılarak aynı sorular yöneltilmiş ve “fermuarlı giysi”, “cepli giysi”, “giysi cepli olur”, “iş elbisesi düğmeli değil fermuarlı olur” gibi amaçlanandan çok farklı cevaplar alınmıştır.

Koruyucu elbise giy

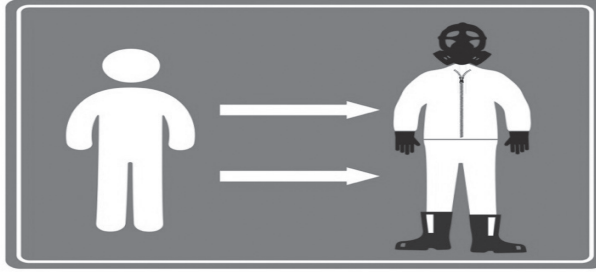
(Şekil 9 Emredici İşaretler, “Koruyucu Elbise Giy”, Resmi Gazete, İşyerinde Kullanılan Sağlık Ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere, Sayı: 28762)

Grup üyelerinin verdiği cevaplarda öne çıkan “fermuar ve cep” görselleri bu piktogramik soyutlamının tasarım yaklaşımından yani temelden başlayarak yanlış kompozite edildiğini ve amaçlanan iletiyi hiçbir şekilde karşılayamadığını göstermektedir. Kaldı ki çalışmada yer alan soyutlanmış insanın bir elbise giydiği düşüncesi de yalnızca fermuar ve cep görselleriyle sağlanmış. Önceki örneklerde yapılan yaşamsal hatalar bu çalışmada da yapılmış ve cep ayrıntısının neredeyse tüm erkek giysilerinde bulunduğu, bu nedenle koruyucu elbise algısını yaratacak bir detay olmaktan çok uzak olduğu bilgisi atlanmıştır. Dolayısıyla koruyucu elbise düşüncesinin yalnızca cep ve fermuar görselleriyle sağlanamayacağını dile getiren grup üyeleri aşağıdaki örnek çalışmayı (Şekil 9.1) yapmışlardır.

Örnek çalışmada görüldüğü gibi solda standart görünümde bulunan figürün ok işa-

retleriyle yönlendirilen ekipmanlarla güçlendirilmiş korunaklı görünümü "giy" emrini güçlendirmektedir. Standart görünümün kazanması gereken korunaklı halinin vurgulanmasında siyah renk de etkili olmuştur. Piktogramik tasarım çerçevesinden bakıldığında bir takım algısal hatalar göze çarpsa da yönetmelikte hali hazırda bulunan örnekten çok daha güçlü iletişim gücüne sahip olduğu söylenebilir. Kaldı ki rastlantısal olarak seçilen üniversite öğrencilerine altındaki yazılı alan kapalı haldeyken sorulduğunda da büyük oranda donanımlı olunması gerekiyor benzeri cevaplar alınmıştır.

**ELBİSE GIYMEK
MECBURİDİR**

(Şekil 9.1 Yönetmelikte yer alan "Koruyucu elbise giy" işareti için tasarlanan alternatif çalışma)

Emredici işaretler grubundan seçilen ikinci işaretin (Şekil 10) yapılan çalışmada diğer örneklere göre daha başarılı bir iletişim sürdürdüğü gözlenmiştir. Piktogramik çalışmanın figürün yüzünde koruyucu bir nesne ile tasarlanması hemen farkına varılan bir ayırım olmuştur. Çalışma grubu üyeleri verdikleri cevaplarda olması gereken durumun anlaşıldığını ve bu anlamda başarılı bir iletişimin sürdürüldüğünü ifade ederlerken önemli bir saptamayı da dile getirdiler. Olması gereken durum yüzde bir maskenin bulunmasıdır ancak insanlar devamlı yüzlerinde bir maskeyle dolaşmadıkları için olması gereken durumun sağlanması eylemliliğinin yetersiz olduğunu vurguladılar. Yani yüzdeki maskenin "takılı" görülmesinden çok "takılıyor" görülmesinin daha emredici bir duruma işaret ettiğini belirttiler. Bu saptamaları doğrultusunda da aşağıdaki örnek çalışmayı (Şekil 10.1) gerçekleştirdiler.

(Şekil 10 Emredici İşaretler, “Yüz siperi kullan”, Resmi Gazete, İşyerinde Kullanılan Sağlık Ve Güvenlik İşaretleri İle İlgili Asgari Genel Gereklere, Sayı: 28762)

(Şekil 10.1 Yönetmelikte yer alan “Yüz siperi kullan” işareti için tasarlanan alternatif çalışma)

Örnek çalışmada anlatılanların gerçekleştiği en önemli katkı hareketin yönünü belirleyen ok işareti olmuştur. Bu işaretle eksikliği saptanan “takılıyor” algısı sağlanmış ve bir emir hissi yaratılmıştır. Yarım takılı olarak soyutlanan maskenin ok işareti ile kullanımının emredilmesi, bu piktogram tasarımının uyarıcı ve engelleyici eylemliliğini sağlamıştır.

Fokus grup toplantıları, yönetmelikle saptanan ve örneklem olarak seçilen bu tasarımların eksikliklerini ve daha başarılı alternatiflerinin üretilebilmesinin olanaklı ve gerekli olduğu sonucunu kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde kanıtlamıştır. Çalışma-

nın en başında tasarım etkinliğine dair geliştirilen eleştirel tavrın kökeninde de tasarım dünyasının bu soruna toplumsal ve insani amaçlarla yaklaşmaması yer almaktadır. Bir grup öğrenci ile gerçekleştirilen bu uygulamanın profesyonel tasarımcıların elinde çok daha iyi sonuçlar doğurabileceği açık bir gerçek olarak görülebilir.

SONUÇ

Tasarım bir anlam yaratma etkinliğidir; anlamın tezahürü yani görünür halidir. Dolayısıyla anlam ve tezahürü arasında, gerçek ile simgesel olan arasındaki travmatik durum benzeri bir ilişki vardır ve algı parçalanması olarak nitelendirilebilecek anlam parçalanmaları, tasarım çıktılarında sıklıkla yaşanmaktadır.

Dünya genelinde iş güvenliği ve sağlığı ile ilgili üretilen tehlike işaretlerinin tasarımları uluslararası kullanıma sahip oldukları için benzer renk, biçim ve geometrik formlardan oluşmaktadır. Yasaklayan, uyarıcı ya da emreden bu işaretlerde piktogramik yapılara destek olarak ideogram ve tipografinin de kullanıldıkları görülmektedir. Söz konusu tasarımlarda "destek" kelimesi anlam bütünlüğü oluşturabilmek açısından makul görülse de uygulamalara bakıldığında tipografinin destekten daha öte, tamamlayan ana eleman görevini üstlendiği görülmektedir. Tamamlayan, yani olmadığı takdirde eksik kalan uyarıcı ya da yönlendirme tasarımının, iş kazalarını önlemede birtakım aksaklıklara yol açabileceği tartışma götürmez bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaralanma ve ölümleri engellemesi gereken, en azından böyle olması ön görülen tehlike işaretlerinin öncelikle piktogramik kısımlarının hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde düzenlenmesi ve tasarlanması gerektiği önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bölgesel ve coğrafi değişkenlerin öngörülerek en geniş demografik yapıyı kapsayacak şekliyle tasarlanması ve öğretilmesi aynı zamanda bir eğitim politikası olarak da benimsenmesi gereken bir zorunluluktur.

Piktogramik yapının hatasız olması ve tipografiye özde ihtiyaç duymaması gerekliliğinin önemli gerekçelerinden bir diğeri ise ülkede yaşayan ve Türkçe bilmeyen göçmen işçileri de potansiyel tehlikelere karşı savunmasız bırakmasıdır. Yayınlanan yönetmelikle dışlandıkları ortada olan bu gruba okuma ve yazma becerisi çok sınırlı olan ya da hiç okuma ve yazma bilmeyen insanların da eklenmesiyle ürkütücü sayılara ulaşılması ihtimal dâhilinde görülmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Resmi gazetede yayınladığı bu yönetmelikte, kullanılma şartları ve tüm oranlar ayrıntısıyla yazılmış olmasına rağmen işaretlerin doğru algıyı yaratmadığı da bu çalışmanın sonucu olarak saptanmıştır. Tasarımcılardan oluşan bir ekibin çok daha sağlıklı tasarımlar yaratıp ulusal ve uluslararası standartları günümüz koşullarına uygun güncelleyerek tehlike işaretlerini geliştirmesi, toplumları iş kazalarının yaşanmadığı yarınlara biraz daha yaklaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- AMBROSE, Gavin ve HARRIS, Paul (2010). *Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- BARTHES, Roland (2005). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rıfat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ERDOĞAN, İrfan (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi*. Ankara: Erk Yayınları.
- ERKMAN, Fatma. (2005). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Multilingual.
- FOSTER, Hal (2004). *Tasarım ve Suç*. (Çev. Elçin Gen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- FRUTIGER, Andrian (2002). *Uluslararası Grafik Ürünler Sergisi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- GOMBRICH, E. H. (2015). *İmge ve Göz*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- HESKETT, John (2002). *Tasarım*. (Çev. Erkan Uzun). Ankara: Dost Kitabevi.
- KETENCİ, Hasan Fehmi ve BİLGİLİ, Can (2006). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı*. İstanbul: Beta yayım, Dağıtım.
- KIRCAALİ, Gönül (2004). “Özel Eğitimde Fokus Grup Araştırmaları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. Sayı: 5.
- TÜRKOĞLU, Nurçay (2005). *Görü-Yorum*. İstanbul: Der Yayınları.
- UÇAR, Tevfik Fikret (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul İnkılap Yayınevi.
- SEGD, <https://segd.org> (Erişim Tarihi: 15.11.2018)
- United StatesDepartment of Labor, <https://www.osha.gov/dsg/hazcom/ghs.html>, (Erişim Tarihi: 15.11.2018)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130911-6.htm>, (Erişim Tarihi: 15.11.2018)
- <http://www.gmk.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 15.11.2018)
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <http://www.csgb.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 15.11.2018)